

Rolnummers 564, 566 en 567
Arrest nr. 22/94 van 8 maart 1994

A R R E S T

In zake : de beroepen tot vernietiging van de artikelen 44 en 45 van hoofdstuk VI van titel I van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, ingesteld door de b.v.b.a. New-Larem Namur en medeverzoekers.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters K. Blanckaert, H. Boel, P. Martens, Y. de Wasseige en G. De Baets, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalm, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de beroepen

1. Bij verzoekschrift van 24 mei 1993, dat aan het Hof is toegezonden bij op 28 mei 1993 ter post aangetekende brief en op 1 juni 1993 op de griffie is ontvangen, vorderen

1. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid New-Larem Namur, waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te 5004 Namen (Bouge), route de Hannut 40, onder nummer 60 te Namen ingeschreven in het register van de burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen,

2. Michèle Balfroid, doctor in de geneeskunde en biologie, woonachtig te 1301 Bierges, avenue des Fougères 17b,

die beiden woonplaats hebben gekozen op het kantoor van Mr. J. Cruyplants, advocaat te 1050 Brussel, Defacqzstraat 78-80, de vernietiging van de artikelen 44 en 45 van hoofdstuk VI van titel I van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 januari 1993.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 564 van de rol.

2. Bij verzoekschrift van 8 juni 1993, dat aan het Hof is toegezonden bij op 9 juni 1993 ter post aangetekende brief en op 10 juni 1993 op de griffie is ontvangen, vorderen

1. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Laboratorium Klinische Analyses Aalst, waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te 9300 Aalst, Baron Moyersoepark 20, onder nummer 108 te Aalst ingeschreven in het register van de burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen,

2. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Laboratorium Klinische Analyses Eeklo, waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te 9900 Eeklo, Frans Willemsplein 6, onder nummer 360 te Gent ingeschreven in het register van de burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen,

3. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Laboratorium Klinische Analyses Mechelen, waarvan de maatschappelijke zetel

gevestigd is te 2800 Mechelen, Leopoldstraat 120, onder nummer 88 te Mechelen ingeschreven in het register van de burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen,

4. Bruno Brouwers, apotheker-bioloog, woonachtig te 9160 Lokeren, Rechtstraat 278,

die alle vier woonplaats hebben gekozen op het kantoor van Mr. J. Cruyplants, advocaat te 1050 Brussel, Defacqzstraat 78-80, de vernietiging van de voormelde wetsbepalingen.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 566 van de rol.

3. Bij verzoekschrift van 8 juni 1993, dat aan het Hof is toegezonden bij op 9 juni 1993 ter post aangetekende brief en op 10 juni 1993 op de griffie is ontvangen, vorderen

1. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Labo Rigo, waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te 3600 Genk, Bosdel 89, onder nummer 282 te Tongeren ingeschreven in het register van de burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen,

2. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Laboratorium Rigo, waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te 3800 Sint-Truiden, Rummenweg 56, onder nummer 208 te Hasselt ingeschreven in het register van de burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen,

3. Severino Rigo, bioloog, woonachtig te 3630 Maasmechelen, Heirstraat 110,

die alle drie woonplaats hebben gekozen op het kantoor van Mr. J. Cruyplants, advocaat te 1050 Brussel, Defacqzstraat 78-80, de vernietiging van de voormelde wetsbepalingen.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 567 van de rol.

In hun respectieve verzoekschriften hebben de verzoekende partijen de schorsing gevorderd van de in het geding zijnde wetsbepalingen. Die vorderingen werden verworpen bij arrest nr. 55/93 van 1 juli 1993.

A. In de zaak ingeschreven onder rolnummer 564

Bij beschikking van 28 mei 1993 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen reden was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Van het beroep is kennisgegeven overeenkomstig artikel 76 van de voormelde bijzondere wet bij op 4 juni 1993 ter post aangetekende brieven, die op 7 en 8 juni 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde bijzondere wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 11 juni 1993.

B. In de zaken ingeschreven onder rolnummers 566 en 567

Bij beschikkingen van 10 juni 1993 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel in elk van de twee zaken aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Bij beschikking van 10 juni 1993 heeft het Hof die twee zaken met de onder rolnummer 564 ingeschreven zaak samengevoegd.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen reden was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

De kennisgevingen van de beroepen overeenkomstig artikel 76 van de voormelde bijzondere wet en van de beschikking tot samenvoeging geschieden bij op 10 juni 1993 ter post aangetekende brieven, die op 11 en 14 juni 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde bijzondere wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 19 juni 1993.

C. In de samengevoegde zaken

De Ministerraad, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, met ambtswoning te 1000 Brussel, Wetstraat 16, heeft een memorie ingediend bij op 20 juli 1993 ter post aangetekende brief.

Afschriften van die memorie zijn overgezonden overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 24 augustus 1993 ter post aangetekende brieven, die op 26 augustus 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

De verzoekende partijen hebben een gemeenschappelijke memorie van antwoord ingediend bij op 24 september 1993 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 4 november 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 28 mei 1994.

Bij beschikking van 13 januari 1994 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 3 februari 1994.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen, die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 13 januari 1994 ter post aangetekende brieven, die op 14 januari 1994 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 3 februari 1994 :

- zijn verschenen :

- . Mr. J. Cruyplants en Mr. O. Louppe, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen;
- . Mr. J.L. Jaspar en Mr. Fr. Clément de Cléty, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters P. Martens en K. Blanckaert verslag uitgebracht;
- zijn Mr. J. Cruyplants en Mr. J.L. Jaspar gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. Onderwerp van de bestreden bepalingen

Artikel 44 van de wet van 30 december 1992 vervangt artikel 3, § 4, van het koninklijk besluit nr. 143 van 30 december 1982 zoals het was gewijzigd bij de programmawet van 30 december 1988; de volgende vier bepalingen van voormeld artikel 44 worden door de verzoekers aangevochten :

- artikel 3, § 4, 1°, tweede lid, *in fine*, volgens hetwelk de in artikel 3, § 1, 4°, bedoelde vennootschappen verplicht zijn de exploitatie van een laboratorium tot enig maatschappelijk doel te hebben;
- artikel 3, § 4, 2°, dat de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren verbiedt :
 - . lid of vennoot te zijn van een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel de exploitatie is van een laboratorium voor klinische biologie;
 - . rechtstreeks of onrechtstreeks titels te bezitten die al dan niet kapitaal vertegenwoordigen in een andere vennootschap die hetzelfde maatschappelijk doel heeft;
 - . de hoedanigheid te hebben van orgaan of lid te zijn van een orgaan van een andere rechtspersoon of vennootschap met hetzelfde maatschappelijk doel;
 - . een vennoot, een orgaan of lid van een orgaan van een andere rechtspersoon of vennootschap te vertegenwoordigen waarvan het maatschappelijk doel de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie is;
- artikel 3, § 4, 3°, dat de vennoten en ieder die prestaties van klinische biologie verricht in een laboratorium dat geëxploiteerd wordt door een vennootschap verbiedt :
 - . lid of vennoot te zijn van een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie;
 - . rechtstreeks of onrechtstreeks titels te bezitten die al dan niet kapitaal vertegenwoordigen in een vennootschap met hetzelfde maatschappelijk doel;
 - . de hoedanigheid te hebben van orgaan, lid te zijn van een orgaan of één of meer vennoten, organen of leden van organen van die rechtspersonen of vennootschappen te vertegenwoordigen;
- artikel 3, § 4, 4°, volgens hetwelk de vennootschap, de vennoten en degenen die prestaties van klinische biologie verrichten in een laboratorium dat geëxploiteerd wordt door een vennootschap :
 - . hun deelnemingen in andere rechtspersonen of vennootschappen moeten mededelen;
 - . hun hoedanigheid van orgaan, lid van een orgaan, vertegenwoordiger van één of meer vennoten, organen en leden van organen van die rechtspersonen en vennootschappen moeten mededelen.

Artikel 45 voegt in artikel 3 van het koninklijk besluit nr. 143 een paragraaf *4bis* toe die de Koning toestaat de personen of diensten aan te wijzen die belast zijn met het toezicht op de naleving van de voorwaarden bedoeld in artikel 3, § 4, en daartoe hun bevoegdheden te bepalen.

IV. In rechte

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1. De verzoekende partijen oefenen allemaal activiteiten uit die betrekking hebben op de klinische biologie. Hun belang om in rechte te treden wordt niet betwist.

Ten gronde

Standpunt van de verzoekende partijen

Eerste middel

A.2. De bestreden bepalingen schenden de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, *juncto* artikel 20 van de Grondwet, de artikelen 11 en 14 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966.

A.2.1. Als eerste onderdeel van het middel wordt de schending aangevoerd van de voormelde bepalingen in zoverre de bestreden bepalingen, door de verboden die zij inhouden, leiden tot een buitensporige beperking van het recht van vereniging ten aanzien van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren,

en in zoverre die bepalingen tot doel hebben de sector van de ambulante klinische biologie doorzichtig te maken om te strijden tegen de overconsumptie en zich te conformeren aan het arrest van het Hof nr. 23/89,

terwijl er momenteel geen overconsumptie meer bestaat dank zij de maatregelen die werden genomen ten aanzien van de voorschrijvende artsen, waaruit blijkt dat de laboratoria niet aan de basis lagen van die beweerde overconsumptie en dat de belemmering van het recht van vereniging dus ondoeltreffend is om het nagestreefde doel te verwezenlijken,

en terwijl, gesteld dat er nog overconsumptie is, de bestreden bepalingen geen weerslag hebben op een dergelijk verschijnsel; sedert 1 januari 1993 wordt trouwens de begroting niet meer overschreden dank zij de maatregelen die aan de voorschrijvende artsen werden opgelegd,

en terwijl de Minister van Sociale Zaken heeft erkend dat de bestreden maatregelen geen direct effect op de begroting zullen hebben,

en terwijl de verplichting ten aanzien van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren om de minister hun statuten, de lijst van hun vennoten, zaakvoerders en bestuurders en de wijzigingen ervan over te leggen het mogelijk maakt de doorzichtigheidsdoelstelling te bereiken,

zodat de wetgever een discriminatie onder burgers in het leven heeft geroepen die niet vatbaar is voor enige objectieve en redelijke verantwoording.

A.2.2. In het tweede onderdeel van het middel wordt in identieke bewoordingen de discriminatie aangeklaagd die in het leven werd geroepen ten koste van de vennoten en van al degenen die prestaties van klinische biologie verrichten in een laboratorium dat wordt geëxploiteerd door een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, een vennootschap onder firma of een coöperatieve vennootschap aangezien een dergelijke beperking van het recht van vereniging reeds werd gestigmatiseerd in het arrest nr. 23/89.

A.2.3. In het derde onderdeel wordt de discriminatie aangeklaagd die voortvloeit uit de verbodsbepalingen van artikel 3, § 4, 3°, ten aanzien van de vennoten van bepaalde categorieën van rechtspersonen die een laboratorium van klinische biologie exploiteren en ten aanzien van al degenen die er prestaties van klinische biologie verrichten.

Tweede middel

A.3. De aangevochten bepalingen schenden de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet *juncto* de artikelen 11 en 12 van de Grondwet, artikel 14 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, artikel 1 van het Eerste Protocol bij het genoemde Verdrag en artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966,

in zoverre de bestreden bepalingen leiden tot een buitensporige inmenging in het recht op eerbiediging van de goederen van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren conform artikel 3, § 1, 4°, enerzijds, en op eerbiediging van de goederen van de vennoten en alle personen die prestaties van klinische biologie verrichten in een laboratorium dat door die vennootschappen wordt geëxploiteerd, anderzijds, door eerstgenoemde zonder verwijl te verbieden met name rechtstreeks of onrechtstreeks vennoot te zijn of een orgaan te zijn of een andere rechtspersoon of vennootschap met hetzelfde maatschappelijk doel te vertegenwoordigen, door laatstgenoemde met name te verbieden vennoot te zijn of een orgaan te zijn van een rechtspersoon of een vennootschap waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie.

Aan de ter ondersteuning van het eerste middel reeds ontwikkelde argumenten moet worden toegevoegd dat die verbodsbepalingen de beoogde personen ertoe verplichten onverwijld hun mandaten of participaties op te geven, zonder dat rekening wordt gehouden met het eigendomsverlies dat aldus wordt veroorzaakt ten aanzien van de betrokken vennoten en mandatarissen en de vennootschappen waarvan dezen vennoot en mandataris zijn en die, aangezien zij eventueel door dezelfde bepalingen worden beoogd, in voorkomend geval in de onmogelijkheid zullen verkeren te blijven voortbestaan.

De wetgever heeft niet getracht vast te stellen in hoeverre een dergelijke inmenging verantwoord zou zijn door een doelstelling van openbaar nut en in hoeverre zij in overeenstemming zou zijn met onder meer artikel 1 van het in het middel aangevoerde Protocol.

Derde middel

A.4. De aangevochten bepalingen schenden de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet *juncto* het algemene principe van het recht op arbeid dat neergelegd is in het decreet d'Allarde van 2 en 17 maart 1791, in artikel 6 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten van 19 december 1966 en in artikel 23 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens die is aangenomen en afgekondigd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in haar resolutie 217A (III) van 10 december 1948,

in zoverre de bestreden bepalingen ertoe leiden discriminerende beperkingen in het leven te roepen ten aanzien van de werknemers en zelfstandigen die prestaties van klinische biologie verrichten in laboratoria die door besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, vennootschappen onder firma of coöperatieve vennootschappen worden geëxploiteerd, conform artikel 3, §1, 4°; in zoverre immers die werknemers en zelfstandigen geen lid of vennoot mogen zijn van een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie noch rechtstreeks of onrechtstreeks titels mogen bezitten die kapitaal vertegenwoordigen in een andere vennootschap met hetzelfde maatschappelijk doel, noch de hoedanigheid van orgaan mogen hebben, noch lid mogen zijn van een orgaan, noch één of meer vennoten, organen of leden van organen van die rechtspersonen of vennootschappen mogen vertegenwoordigen.

Aan de argumenten die ter ondersteuning van de eerste twee middelen werden uiteengezet, moet worden toegevoegd dat de bestreden bepalingen een ernstige bedreiging betekenen voor de tewerkstelling van de werknemers of zelfstandigen die zij beogen, door hen voor de keuze te stellen hetzij hun werk op te geven, hetzij het te verliezen omdat het laboratorium waarin zij hun prestaties van klinische biologie verrichten zijn erkenning dreigt te verliezen, hetzij onverwijld en voor een spotprijs de participaties van de hand te doen die zij bezitten in de vennootschappen die in verband staan met de klinische biologie.

De aldus geformuleerde bestreden bepalingen bevatten een algemeen en absoluut verbod en leggen een buitensporige beperking op ten aanzien van de rechten van de werknemers en zelfstandigen die prestaties van klinische biologie in die laboratoria verrichten. Zoals het Hof heeft vastgesteld in zijn arrest nr. 23/89, wordt aan hun vrijheid op onevenredige wijze afbreuk gedaan wegens de algemeenheid van het verbod zonder dat die maatregelen noodzakelijk zijn om het nagestreefte doel te bereiken.

Vierde middel

A.5. De bestreden bepalingen schenden de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet *juncto* de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966, in zoverre zij leiden tot een buitensporige beperking van het recht op eerbiediging van het privé-leven ten aanzien van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren en meer bepaald van hun vennoten en de personen die prestaties van klinische biologie verrichten in het laboratorium dat door die vennootschap wordt geëxploiteerd doordat ze verplicht worden hun participaties in andere rechtspersonen of vennootschappen mee te delen in de meest algemene zin, alsmede hun hoedanigheid van orgaan, lid van een orgaan, vertegenwoordiger van één of meer vennoten, organen en leden van organen in die rechtspersonen en vennootschappen.

De verzoekende partijen ontwikkelen identieke argumenten als die welke zij aanvoeren ter ondersteuning van het eerste middel.

Vijfde middel

A.6. De aangevochten bepalingen schenden de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966,

in zoverre de bestreden bepalingen tot discriminerende exploitatievoorwaarden leiden voor de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, vennootschappen onder firma of coöperatieve vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren en waarvan de vennoten, zaakvoerders of bestuurders uitsluitend personen zijn die gemachtigd zijn om prestaties van klinische biologie te verrichten, die in feite analyses verrichten in die laboratoria en die geen voorschrijvende artsen zijn, ten opzichte van de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, vennootschappen onder firma of coöperatieve vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren en waarvan de vennoten, zaakvoerders of bestuurders uitsluitend behandelende artsen zijn die prestaties van klinische biologie uitvoeren uitsluitend in het kader van hun praktijk en met het oog op een diagnose bij hun eigen patiënten met de hulp van derden; de eerstgenoemde moeten bij uitsluiting als maatschappelijk doel hebben de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie terwijl die bepaling niet langer toepasselijk is op laatstgenoemde.

Er bestaat geen objectieve en redelijke verantwoording in verband met het algemeen belang, noch zijn de aangewende middelen evenredig met het door de wetgever nagestreefde doel wat de discriminerende behandeling zou verantwoorden van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren en waarvan de vennoten, zaakvoerders of bestuurders bij uitsluiting personen zijn die gemachtigd zijn om prestaties van klinische biologie te verrichten die in feite analyses uitvoeren in die laboratoria en die geen voorschrijvende artsen zijn.

Om zich aan het arrest van het Hof nr. 23/89 te conformeren, was het in geen geval noodzakelijk die exclusiviteitsvoorwaarde op te heffen van het maatschappelijk doel van de vennootschappen waarvan de vennoten, zaakvoerders of bestuurders bij uitsluiting behandelende artsen zijn die prestaties van klinische biologie verrichten uitsluitend in het kader van hun praktijk en met het oog op diagnoses bij hun eigen patiënten met de hulp van derden.

Standpunt van de Ministerraad

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.7. De vijf middelen zijn niet ontvankelijk in zoverre zij de schending van internationale overeenkomsten en verdragen aanvoeren.

Ten gronde

Eerste middel

A.8.1. Wat het eerste onderdeel betreft is het juist dat de maatregelen die door de verzoekende partijen worden vermeld het mogelijk hebben gemaakt aan de begrotingsoverschrijding sinds 1 januari 1993 een einde te maken. Daar volgt evenwel niet uit dat er geen overconsumptie meer is. De uitgaven voor klinische biologie zijn « geëxplodeerd » reeds vóór de jaren 1980 en bereikten 26 miljard in 1985, welk cijfer vervolgens werd overschreden, maar dat kon worden teruggedraaid dank zij drastische maatregelen die aan de voorschrijvende artsen werden opgelegd. De overconsumptie blijft reëel, wanneer zij vergeleken wordt met de uitgaven in de buurlanden : in België wordt bijna de helft van het aantal analyses van in Frankrijk verricht waar de bevolking vijfmaal zo groot is, en meer dan het dubbel aantal analyses van in Nederland, met een bevolking die anderhalve keer zo groot is.

De verantwoordelijkheid van de laboratoria met betrekking tot die overconsumptie blijkt uit het bestaan van « honorariumverdelingen », die in diverse vormen voorkomen, en die in de gespecialiseerde pers worden aangeklaagd, tussen de laboratoria en de voorschrijvende artsen. In een sector die gefinancierd wordt door de belastingplichtige heeft de strijd tegen de overconsumptie een ethische dimensie die bijzondere maatregelen

verantwoordt.

Het verbod van banden tussen de laboratoria en derden is verantwoord. Dat is trouwens door het Hof in zijn arrest nr. 23/89 erkend.

A.8.2. Dezelfde argumenten gelden voor het tweede onderdeel. Daaraan moet worden toegevoegd - en dat blijkt uit de parlementaire voorbereiding - dat de wetgever rekening heeft gehouden met de vernietiging die werd uitgesproken in het arrest nr. 23/89, door voortaan in een specifiek verbod te voorzien terwijl het Hof een algemene verbodsmaatregel had veroordeeld. Wat de verklaringen van de minister betreft die door de verzoekende partijen worden geciteerd, daarin wordt erkend dat de maatregelen geen direct effect op de begroting hadden, maar er wordt in gepreciseerd dat zij « een weerslag op die begroting » zouden hebben (*Gedr. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 562/2, p. 22).

A.8.3. Wat het derde onderdeel betreft beoogt de uitdrukking « in verband staat » meer « ruime » situaties dan die welke betrekking hebben op de vennootschappen waarvan het maatschappelijk doel de exploitatie van een laboratorium « is ». Maar dat verschil in statuut wordt verantwoord in zoverre het doorzichtigheidsstreven onderscheiden behandelingen impliceert naargelang de maatregelen bestemd zijn voor natuurlijke personen dan wel rechtspersonen.

Tweede middel

A.9. De klinische biologie is een sector van de ziekteverzekering waarin, net zoals in andere sectoren die met de geneeskunde te maken hebben, de wetgever een doorzichtigheidsdoelstelling nastreeft die van openbaar nut is. Hij kon het opportuun achten gekruiste of meervoudige participaties te voorkomen. De maatregelen die hij heeft genomen vervangen het algemene verbod van de vroegere wetgeving, dat door het Hof werd vernietigd. Ze zijn voortaan evenredig in zoverre zij beperkt zijn tot het domein van de klinische biologie.

Derde middel

A.10. Het bestreden verbod houdt geen onevenredig nadeel in voor degenen die erdoor worden beoogd en roept geen ontoelaatbare discriminatie in het leven. Het Hof heeft in zijn arrest nr. 23/89 erkend dat bijzondere voorwaarden kunnen worden opgelegd aan een laboratorium voor klinische biologie wanneer het geëxploiteerd wordt door een privaatrechtelijke rechtspersoon, terwijl dezelfde voorwaarden niet worden gesteld ten aanzien van andere categorieën van laboratoria, zoals die welke worden geëxploiteerd door ziekenhuizen, universiteitsinstellingen of de overheid.

Vierde middel

A.11. De bestreden mededelingsplicht is onontbeerlijk om het doorzichtigheidsdoel te bereiken. Zonder die verplichting zou controle onmogelijk zijn. Ze kan worden beschouwd als de waarborg voor het verbod waarin artikel 3, § 4, 2°, voorziet. Er komen trouwens vergelijkbare verplichtingen voor in het Belgische recht wat bijvoorbeeld de op de beurs genoteerde vennootschappen betreft.

Vijfde middel

A.12. De vennootschappen die « commerciële » laboratoria exploiteren waarvan de voorschrijvende artsen uitgesloten zijn kunnen geenszins worden vergeleken met die welke een laboratorium exploiteren waarvan de vennoten uitsluitend voorschrijvende artsen zijn die slechts prestaties van klinische biologie kunnen verrichten in het kader van de behandeling van hun patiënten.

Antwoord van de verzoekende partijen

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.13. Geen van de middelen voert een directe schending aan van de bepalingen van internationale overeenkomsten en verdragen. Tot de rechten en vrijheden waarvan het genot zonder onderscheid moet worden verzekerd, moeten niet alleen de door de Grondwet erkende rechten en vrijheden worden gerekend maar ook de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door de rechtstreeks toepasselijke internationale verdragsbepalingen. De exceptie van niet-ontvankelijkheid moet worden verworpen.

Ten gronde

Eerste middel, eerste onderdeel

A.14. De aangevochten bepalingen streven drie doelstellingen na : artikel 3, § 4, van het koninklijk besluit nr. 143 in overeenstemming brengen met het arrest van het Hof nr. 23/89; doorzichtigheid nastreven om de overconsumptie te bestrijden, voornamelijk in de « grote laboratoria »; eventuele banden verbieden tussen de laboratoria en derden, inzonderheid handelsvennootschappen waarvan het doel rechtstreeks of onrechtstreeks met de geneeskunde te maken heeft.

A.14.1. De begrotingsstop werd reeds in 1989 ingevoerd, maar pas eind 1992 werden structurele maatregelen genomen om in te werken op het tarief en het voorschrijfgedrag. Die maatregelen hebben, als gevolg van de aankondiging dat ze zouden worden bekendgemaakt nog vóór zij uitvoerbaar waren, een vermindering van de uitgaven van 27,3 % in het eerste trimester van 1993 veroorzaakt, terwijl voor dezelfde periode de uitgaven van klinische biologie voor de opgenomen patiënten met 3,8 % stegen.

Bijgevolg werd vanaf toen de begrotingsdoelstelling bereikt en werd het bewijs geleverd dat de laboratoria niet aan de basis lagen van de gebleken begrotingsoverschrijdingen. De bestreden maatregelen waren onverantwoord vermits die welke tegen de voorschrijvers waren genomen hun doeltreffendheid hadden bewezen.

A.14.2. Het bedrag van de uitgaven voor ambulante klinische biologie hangt uitsluitend van twee factoren af : het aantal analyses en de prijs ervan. De laboratoria kunnen die twee elementen niet beïnvloeden. Op elke ingreep van een laboratorium om ze te stimuleren staan penale, disciplinaire en administratieve sancties.

A.14.3. De Ministerraad beweert maar toont geenszins aan dat er nog een belangrijke overconsumptie bestaat. Er blijkt zelfs geen ernstige studie te zijn gemaakt vóór de invoering van de wet van 30 december 1992, aangezien de enige gegevens die door de Ministerraad worden aangevoerd ontleend worden aan een dossier dat in mei 1993 door het Apothekersblad werd opgesteld. Voorts zijn de meeste van die gegevens uit hun context gerukt vermits zij uit statistieken komen die in 1984 in de Verenigde Staten en in Nederland werden gemaakt en die het resultaat zijn van enquêtes die in de ziekenhuizen werden gehouden. Andere informatie van de pers bevestigt dat de overconsumptie een einde heeft genomen.

De cijfers die genoemd worden voor Frankrijk en Nederland komen uit bronnen met betrekking waartoe wordt gepreciseerd dat zij minder betrouwbaar zijn dan de Belgische cijfers. Het onderzoek dat door het Apothekersblad werd verricht concludeert zelf dat de consumptie van prestaties van klinische biologie per inwoner in België niet hoger is dan in de buurlanden.

A.14.4. Er wordt geen bewijs geleverd van de verantwoordelijkheid van de laboratoria in verband met het verschijnsel van de overconsumptie en opzettelijk wordt met het spookbeeld gezwaaid van het samenspannen van voorschrijvende artsen en laboratoria. Zelfs indien de beweerde praktijken van honorariumverdeling zouden zijn bewezen, zouden aan de daders ervan de vastgestelde sancties moeten worden opgelegd. Maar het bestaan van gevallen van honorariumverdeling kan niet worden afgeleid uit het feit dat de prestaties verminderd zijn sinds de inwerkingtreding van de voormelde structurele maatregelen. In het Apothekersblad zelf wordt onderstreept dat de voorschrijvers en zij alleen aan de basis liggen van de toename van de uitgaven.

A.14.5. Indien het voorkomt dat laboratoria materiaal voor bloedafnames ter beschikking van de artsen stellen, is dat om de kwaliteit van die bloedafnames te verzekeren. Indien die praktijk laakbaar zou worden geacht, zou die beter worden verboden dan ingeroepen voor het Hof.

A.14.6. Het doorzichtigheidsdoel kan op zich niet worden geacht « van hoger publiek belang te zijn », in die mate dat het zou verantwoorden dat afbreuk wordt gedaan aan het gelijkheids- en het niet-discriminatiebeginsel.

A.14.7. De Ministerraad toont geenszins aan dat de bestreden verbodsbepalingen in het teken staan van het doorzichtigheidsstreven en het aantal analyses zouden kunnen doen verminderen.

De bestreden maatregelen kunnen dus niet worden geacht adequaat te zijn ten opzichte van het nagestreefde doel en kunnen de buitensporige beperking van het verenigingsrecht dat daaruit voortvloeit niet verantwoorden. Door het Hof te vragen de discriminaties die zij aanklagen te veroordelen vragen de verzoekende partijen het Hof geenszins in de plaats van de wetgevende macht te oordelen, maar wel vast te stellen dat het niet is aangetoond dat de genomen maatregelen adequaat zijn ten opzichte van het nagestreefde doel en dat het gekozen criterium van onderscheid niet voor enige objectieve en redelijke verantwoording vatbaar is omdat er geen verband van evenredigheid bestaat tussen het doel dat door die maatregelen wordt nagestreefd en de buitensporige effecten waartoe zij leiden.

Eerste middel, tweede onderdeel

A.15. Ten onrechte stelt de Ministerraad dat één van de doelstellingen van de betwiste maatregelen bestaat in het verzekeren van de doorzichtigheid van de sector en het bestrijden van de overconsumptie. In werkelijkheid is de doorzichtigheid het middel om de overconsumptie te bestrijden en de Ministerraad vergist zich wanneer hij het doel met het middel verwacht. Voordat de evenredigheid van de maatregelen met het nagestreefde doel wordt onderzocht, moet dus eerst worden nagegaan of ze adequaat zijn ten opzichte van dat doel. Nu is geen van de verboden waarin de bestreden bepalingen voorzien echter geschikt om het aantal tests dat wordt uitgevoerd te verminderen of de beweerde misbruiken te doen verdwijnen.

Dat doel wordt zeker niet bereikt door het verbod lid of vennoot te zijn van een andere burgerlijke vennootschap die een laboratorium voor klinische biologie exploiteert. De twee aldus beoogde vennootschappen, hun vennoten en hun dienstverleners worden reeds op rigoureuze identieke wijze door de overheid gecontroleerd. Het is niet duidelijk hoe de betrokken personen door hun participatie in een tweede burgerlijke vennootschap grotere kosten zouden kunnen veroorzaken dan die welke zij reeds in het eerste laboratorium zouden kunnen teweegbrengen. Het verbod van banden met « commerciële » derden wordt niet verwezenlijkt terwijl de participaties in andere burgerlijke vennootschappen worden beoogd die niet aan de basis kunnen liggen van het verschijnsel van overconsumptie.

Eerste middel, derde onderdeel

A.16.1. De Ministerraad geeft geen ernstige verantwoording van het door de wetgever in aanmerking genomen criterium van onderscheid. De bestreden bepalingen zullen uitgebreide controlemaatregelen vereisen terwijl, aldus de Ministerraad, de diensten van het Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering reeds overbelast lijken.

A.16.2. De Ministerraad toont niet aan in hoeverre het bezitten van participaties in een vennootschap waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de klinische biologie met meer overconsumptie gepaard zou gaan wanneer het om een natuurlijke persoon gaat die vennoot is of dienstverlener van een laboratorium, veeleer dan een burgerlijke vennootschap die een laboratorium exploiteert.

A.16.3. De bestreden maatregel bevat een al even algemeen verbod als datgene dat het Hof heeft veroordeeld in zijn arrest nr. 23/89. De banken, de informaticabedrijven, de distributiebedrijven, bijvoorbeeld van Coca-Cola of van chemische producten: al die ondernemingen hebben activiteiten die rechtstreeks of onrechtstreeks « in verband » kunnen staan met de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie. Toch kan het bezitten van participaties in dergelijke vennootschappen dan ook absoluut geen effecten hebben op een verschijnsel van overconsumptie.

A.16.4. Het wettelijke verbod is zo ruim dat het de beroep instellende natuurlijke personen zelfs zou kunnen beletten deel uit te maken van een beroepsorganisatie voor de behartiging van de belangen van de sector van de ambulante klinische biologie of van verenigingen van artsen of apothekers-biologen, wat zeker niet noodzakelijk is om het nagestreefde doel te bereiken.

Tweede middel

A.17. Om de redenen die ontwikkeld werden ter ondersteuning van de drie onderdelen van het eerste middel, komen de bestreden maatregelen neer op een buitensporige inmenging in het recht op eerbiediging van de eigendom en ze worden door geen enkel objectief argument verantwoord dat zeker adequaat is ten opzichte van en evenredig met het nagestreefde doel.

Derde middel

A.18. Aan de reeds uiteengezette argumenten moet worden toegevoegd dat ook hier de Ministerraad niet aantoonbaar in hoeverre de overconsumptie die hij aanklaagt toe te schrijven zou zijn aan het gedrag van werknemers en zelfstandigen die prestaties van klinische biologie verrichten in een laboratorium en in hoeverre het verbod dat hun wordt opgelegd aan een andere vennootschap deel te nemen die een laboratorium exploiteert enige weerslag zou hebben op het verschijnen van de overconsumptie.

Vierde middel

A.19.1. Er kan moeilijk worden gesteld dat de mededelingsverplichting waartegen door het middel wordt opgekomen het mogelijk moet maken dat de overconsumptie snel wordt beheerst terwijl negen maanden na de invoering van die maatregelen de Koning nog niet de personen of diensten heeft aangewezen die moeten toezien op de naleving ervan, zoals Hij gemachtigd is te doen krachtens artikel 45 van de wet.

A.19.2. De Ministerraad kan in redelijkheid de aangeklaagde maatregelen niet verantwoorden door de noodzaak te controleren of vennootschappen die een laboratorium van klinische biologie exploiteren geen participaties in andere vennootschappen met een identiek doel zouden bezitten. Artikel 3, § 4, 9, van het koninklijk besluit nr. 143 verplicht reeds dezelfde vennootschappen de Minister van Sociale Zaken hun statuten en de lijst van hun vennoten, zaakvoerders en bestuurders mee te delen, waardoor reeds alle nuttige controles kunnen worden uitgeoefend. Het was dus overbodig een bijkomende, overdreven beperking in te stellen van het recht op eerbiediging van het privé-leven.

A.19.3. Het heeft geen zin te beweren dat die beperking geen reëel nadeel zou toebrengen aan degenen die eraan worden onderworpen : dat element is irrelevant bij de beoordeling van de evenredigheid van de aangewende middelen met het nagestreefde doel. Dat nadeel is trouwens reëel in zoverre het al te zeer afbreuk doet aan de eerbiediging van het privé-leven.

Vijfde middel

A.20. Uit geen van de verklaringen van de Ministerraad blijkt dat het noodzakelijk was de voorwaarde af te schaffen van exclusiviteit van het maatschappelijk doel ten aanzien van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren waarvan de vennoten, zaakvoerders of bestuurders uitsluitend « verenigde artsen » zijn om de verwezenlijking van het nagestreefde doel mogelijk te maken. Integendeel, die vennootschappen zijn heel wat beter in staat invloed uit te oefenen op de uitgaven van die sector dan de vennootschappen van biologen vermits de overconsumptie voornamelijk van het aantal en de prijs van de analyses afhangt. De « verenigde artsen » zijn echter zowel de voorschrijvers als de uitvoerders van de analyses. Zij kunnen dus meer invloed uitoefenen dan de laboratoria van biologen op de uitgaven van de sector. De onderscheiden behandeling ten gunste van de verenigingen van artsen steunt op geen objectieve en redelijke verantwoording.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.1. De middelen steunen op de schending van de artikelen 6 en 6bis, thans de artikelen 10 en 11, van de Grondwet *juncto* andere bepalingen waarvan sommige in internationale overeenkomsten of verdragen voorkomen. Geen van de middelen steunt direct op de schending van die overeenkomsten of verdragen.

Tot de rechten en vrijheden die door de artikelen 10 en 11 van de Grondwet worden gewaarborgd, behoren de rechten en vrijheden die voortvloeien uit internationale verdragsbepalingen die rechtstreekse werking hebben en die door een instemmingsakte in de interne rechtsorde toepasselijk zijn gemaakt. Dat is het geval met de internationaalrechtelijke bepalingen die door de verzoekende partijen worden aangevoerd, met uitzondering van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens die door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd goedgekeurd. De exceptie van niet-ontvankelijkheid moet dus worden verworpen, behalve in zoverre zij de genoemde Verklaring betreft.

Eerste middel

Het middel in zijn geheel

B.2. De wetgever, die steeds toenemende overconsumptie vaststelde in de sector van de klinische biologie, heeft, door ze zelf te nemen of de Koning ertoe te machtigen, in diverse maatregelen voorzien om het gedeelte van de begroting van de Staat dat voor de financiering van de uitgaven van die sector bestemd is, te verminderen. Er werden allereerst ten aanzien van de laboratoria, reeds in 1988 en 1989, en vervolgens, vanaf 1992, ten aanzien van de voorschrijvende artsen maatregelen genomen.

B.3. Wat de laboratoria voor klinische biologie betreft werden in 1988 en 1989 twee reeksen maatregelen genomen.

De ene groep bestond in een machtiging aan de Koning om van die laboratoria de terugbetaling te vorderen van de bedragen die zij, als tegenprestatie voor prestaties die zij hadden verricht, hadden ontvangen boven op de begroting die bestemd was om ze te financieren. Om een einde te

maken aan de onzekerheden die bleven bestaan ten aanzien van de wettigheid van die maatregelen heeft de wetgever ze opgenomen in de programmawet van 22 juni 1992. Bij zijn arresten nrs. 84/93 en 5/94, die respectievelijk op 7 december 1993 en 20 januari 1994 werden gewezen, stelde het Hof dat die maatregelen de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet niet miskenden.

De andere groep maatregelen bestond in het doorzichtig maken van de sector van de klinische biologie. Ze waren ingeschreven in de programmawet van 30 december 1988 en er werd beroep tegen ingesteld voor het Hof. Bij zijn arrest nr. 23/89 van 13 oktober 1989 oordeelde het Hof dat sommige van die maatregelen verenigbaar waren met het gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel, maar vernietigde die welke dat principe schonden.

De bestreden bepalingen hebben tot doel de vernietigde bepalingen te herstellen, rekening houdend met de motivering van het voormelde arrest van het Hof. Uit de memorie van toelichting blijkt dat zij ertoe strekken «in het kader van de bestrijding van de overconsumptie, een grotere doorzichtigheid van de sector te bekomen» (*Gedr. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 526/1, p. 5). De strijd tegen de overconsumptie moet dus worden beschouwd als het doel dat door de bestreden maatregelen wordt nagestreefd, en de transparantie als een middel om daartoe te komen.

B.4. De verzoekende partijen betwisten zowel dat het te kennen gegeven doel overeenstemt met de werkelijkheid als dat het aangewende middel adequaat is.

B.4.1. Wat de overconsumptie betreft blijkt uit de parlementaire voorbereiding dat de cijfers die de groei van de uitgaven in de gezondheidssector vertalen, in 1992 zo waren, dat de toestand als «uiterst zorgwekkend» werd beoordeeld en dat, aangezien met de reeds genomen maatregelen het oorspronkelijke doel niet kon worden bereikt, «het noodzakelijk (bleek) de door het koninklijk besluit nr. 143 van 30 december 1982 opgelegde voorwaarden te versterken ten aanzien van de sector waar de oorspronkelijke doeleinden niet konden worden bereikt» (*Gedr. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 526/1, p. 5).

Het komt de wetgever toe, afhankelijk van de sociale behoeften waaraan hij de voorrang wil geven en rekening houdend met de begrotingseisen, na te gaan in welke mate de uitgaven van een sector het toelaatbare maximum hebben bereikt of overschreden of zelfs, in voorkomend geval, maatregelen uit te vaardigen om de doorzichtigheid in de sector te bevorderen om in de toekomst

een ongewenste situatie van overconsumptie te voorkomen.

Het blijkt niet dat de wetgever, door voor het jaar 1993 nieuwe bepalingen aan te nemen om de overconsumptie inzake klinische biologie te bestrijden, een onwettig of onbestaand doel heeft nagestreefd.

B.4.2. De wetgever heeft zijn doorzichtigheidsdoelstelling verwezenlijkt door de niet bestreden bepaling van artikel 3, § 4, 9°, volgens welke de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren aan de bevoegde minister hun statuten en de wijzigingen die erin zouden worden aangebracht, alsmede de - eventueel bijgewerkte - lijst van hun vennoten, zaakvoerders en bestuurders moeten mededelen.

De verbodsbepalingen waarin 2° en 3° van hetzelfde artikel voorzien, gaan evenwel verder dan het doorzichtigheidsdoel vermits zij zich niet ertoe beperken de kapitaalstructuur en de identiteit van de personen in de beoogde vennootschappen zichtbaar te maken, maar het recht er vennoot van te zijn of er te werken beperken, en de vrijheden begrenzen die door de in de eerste drie middelen aangevoerde internationale, grondwettelijke en wettelijke bepalingen worden gewaarborgd.

B.4.3. Het doorzichtigheidsdoel kan evenwel niet los worden gezien van andere bedoelingen die de programmawet van 30 december 1988 en de artikelen 20 tot 22 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen hebben geïnspireerd.

In de memorie van toelichting van de programmawet van 30 december 1988 was opgemerkt dat « de criteria (...) als doel (moeten) hebben de aanzet tot overconsumptie te ontmoedigen en beter in te spelen op de economische logica waarbij de vaste kosten na een bepaald aantal analyses door de tarieven zijn gedekt, zodat de bijkomende analyses aan een lager tarief kunnen worden gehonoreerd » (*Gedr. St.*, Kamer, 1988-1989, nr. 609/1, p. 12). De wetgever had daaruit afgeleid dat de grote laboratoria meer moesten terugbetalen : het progressieve tarief van de terugbetalingen treft uiteindelijk die laboratoria harder waarvan de omzet meer bedraagt dan 200 miljoen frank. In zijn arresten nrs. 84/93 en 5/94 stelde het Hof : « Het is evenwel niet kennelijk onevenredig, in het kader van de tegemoetkomingen van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, een beleid te voeren dat streeft naar de beheersing van de uitgaven en dat daartoe de overdreven ontwikkeling ontmoedigt van de laboratoria die, hoewel zij sinds 1989 zeer goed op de hoogte waren van de wettige

doelstelling van de wetgever, niettemin een groeibeleid zijn blijven voeren » (respectievelijk B.21 en B.23).

Om dezelfde redenen kan de wetgever, ten einde het aanbod te verminderen door de wildgroei van de laboratoria te vermijden, beletten dat dezelfde personen participeren in het kapitaal of aan de activiteit van verscheidene vennootschappen. Hij kan eveneens de meervoudige participaties verbieden die de oprichting van bijkantoren en dochterondernemingen bevorderen en die het mogelijk maken dat de omzet van eenzelfde economische eenheid over verscheidene juridische entiteiten wordt verdeeld en de ontmoedigende werking van het progressieve ristornotarief hiermee ongedaan wordt gemaakt.

Er moet nog worden nagegaan of elk van de genomen maatregelen redelijk verantwoord is.

Ten aanzien van het eerste onderdeel

B.5.1. De aangevochten discriminaties betreffen artikel 3, § 4, 2°, van het koninklijk besluit nr. 143, zoals het is gewijzigd bij de wet van 30 december 1992, dat bepaalt :

« De vennootschappen die een laboratorium uitbaten bedoeld in § 1, 2° en 4°, van dit artikel, moeten aan de volgende voorwaarden voldoen :

(...)

2° zij mogen noch lid, noch vennoot zijn van een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel de uitbating van een laboratorium van klinische biologie is, noch rechtstreeks of onrechtstreeks beschikken over titels, die al dan niet kapitaal vertegenwoordigen in een andere vennootschap die hetzelfde maatschappelijk doel heeft, noch de hoedanigheid hebben van orgaan of lid zijn van een orgaan van een andere rechtspersoon of vennootschap die hetzelfde maatschappelijk doel heeft; zij mogen geen vennoot, orgaan of lid van een orgaan vertegenwoordigen van een andere rechtspersoon of vennootschap waarvan het maatschappelijk doel de uitbating van een laboratorium van klinische biologie is ».

B.5.2. Die bepaling vervangt de bepaling die was ingevoerd bij de programmawet van 30 december 1988 en die stelde dat dezelfde vennootschappen « noch lid, noch vennoot (mogen) zijn van een andere rechtspersoon, noch rechtstreeks of onrechtstreeks beschikken over titels, die al dan niet kapitaal vertegenwoordigen in een andere vennootschap, noch de hoedanigheid hebben van orgaan of lid zijn van een orgaan van een andere rechtspersoon of vennootschap; zij mogen geen

vennoot, orgaan of lid van een orgaan van een andere rechtspersoon of vennootschap vertegenwoordigen ».

B.5.3. Bij zijn arrest nr. 23/89 heeft het Hof die bepaling vernietigd wegens schending van het gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel « in zover (zij) aan de in artikel 3, § 1, 4^e, vermelde vennootschappen die een laboratorium (voor klinische biologie) exploiteren op een algemene manier elke vorm van vereniging of van deelneming aan andere groepen van vennootschappen verbiedt ». Het motief van de vernietiging was :

« Het door die bepaling beoogde doel is het verbieden van bindingen tussen de bedoelde laboratoria en derden, inzonderheid handelsvennootschappen, waarvan de bedrijvigheid direct of indirect betrekking heeft op de geneeskunde.

Kan de wetgever geldig oordelen dat oogmerk te moeten nastreven, toch houdt de bepaling van artikel 3, § 4, 2°, zoals ze is geformuleerd, een absoluut en algemeen verbod in voor de bedoelde vennootschappen om lid of vennoot te zijn van om het even welke andere rechtspersoon, om titels te bezitten in om het even welke andere vennootschap en om (leden van) een orgaan van om het even welke andere rechtspersoon of vennootschap te vertegenwoordigen.

Artikel 3, § 4, 2°, tast op buitensporige manier de vrijheid van vereniging aan van de vennootschappen die een laboratorium uitbaten wegens het algemeen karakter zelf van het verbod dat hen is opgelegd, terwijl niet is aangetoond dat dit absoluut verbod nodig is om het door de wetgever nagestreefde doel te bereiken. Het verschil in behandeling die aldus onder de laboratoria tot stand is gebracht beantwoordt niet aan de criteria van objectiviteit en pertinentie, die met betrekking tot het door de wetgever nagestreefde doel moeten worden beoordeeld ».

B.5.4. Gelet op de vernietiging en de motivering die ze verantwoordt heeft de wetgever het algemene verbod dat het Hof had veroordeeld, vervangen door een verbod dat beperkt is tot de banden die de beoogde vennootschappen konden hebben met een andere vennootschap « waarvan het maatschappelijk doel de uitbating is van een laboratorium van klinische biologie ».

B.5.5. De nieuwe bepaling treft niet het verwijt op grond waarvan de vroegere bepaling werd vernietigd. In zoverre de wetgever de vennootschappen die een laboratorium van klinische biologie exploiteren verbiedt tussen te komen in het kapitaal of in het beheer van vennootschappen met dezelfde activiteit, heeft hij banden uitgesloten waarvan hij in redelijkheid kan vrezen dat zij zijn doelstelling van vermindering van de uitgaven in het gedrang zullen brengen, om de in B.4.3 uiteengezette redenen.

B.5.6. Er blijkt evenmin dat dat verbod, dat beperkt is tot de vennootschappen met als maatschappelijk doel de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie, onevenredig is.

Een dergelijk doel zou niet worden bereikt door slechts de verplichting die artikel 3, § 4, 9°, instelt ten aanzien van de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren om aan de bevoegde minister de lijst van hun vennoten, zaakvoerders en bestuurders alsmede de wijzigingen ervan mede te delen. Die mededeling is nuttig omdat zij het mogelijk maakt dat de controle wordt uitgeoefend waarin artikel 3, § 4bis, voorziet en aldus wordt nagegaan of de verbodsbepalingen van artikel 3, § 4, 2°, in acht zijn genomen. Wanneer dergelijke verbodsbepalingen niet zouden zijn ingevoerd, zou die mededeling geen praktische betekenis hebben vermits de banden waarvan zij het bestaan aan het licht zou brengen, gedoogd zouden blijven.

B.5.7. Het eerste onderdeel van het eerste middel is niet gegrond.

Ten aanzien van het tweede onderdeel

B.6.1. De aangevochten discriminaties betreffen artikel 3, § 4, 3°, van het koninklijk besluit nr. 143, zoals gewijzigd bij de wet van 30 december 1992, dat aan de voorwaarden die worden opgelegd aan de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren de volgende vereiste toevoegt :

« 3° de vennoten en ieder persoon die verstrekkingen van klinische biologie uitoefent in het laboratorium uitgebaat door deze vennootschappen mogen noch lid, noch vennoot zijn van een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de uitbating van een laboratorium van klinische biologie, noch rechtstreeks of onrechtstreeks titels, die al dan niet kapitaal vertegenwoordigen, bezitten in een vennootschap die hetzelfde maatschappelijk doel heeft. Zij mogen noch de hoedanigheid hebben van orgaan, noch lid zijn van een orgaan, noch een of meerdere vennoten, organen of leden van organen van deze rechtspersonen en vennootschappen vertegenwoordigen ».

B.6.2. Die bepaling vervangt twee bepalingen die waren ingevoerd bij de programmawet van 30 december 1988.

B.6.3. De eerste, artikel 3, § 4, 3°, bepaalde :

« 3° de vennoten mogen noch lid, noch vennoot zijn van een andere rechtspersoon, noch rechtstreeks of onrechtstreeks titels, die al dan niet kapitaal vertegenwoordigen, bezitten in een andere vennootschap, waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de geneeskunst - onder meer de uitbating van een laboratorium van klinische biologie, de produktie van farmaceutische produkten, de produktie op de levering van medische apparatuur of van prothesen, de levering of de uitbating van informatica-apparatuur die in verband staat met de geneeskunst - of met de levering van produkten of diensten aan beoefenaars van de geneeskunst. Zij mogen noch de hoedanigheid hebben van orgaan, noch lid zijn van een orgaan, noch een of meerdere vennoten, organen of leden van organen van deze rechtspersonen en vennootschappen vertegenwoordigen. Deze bepalingen mogen door de Koning worden uitgebreid tot andere rechtspersonen of vennootschappen ».

B.6.4. Bij zijn arrest nr. 23/89 heeft het Hof die bepaling vernietigd wegens schending van de grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie. De motivering van de vernietiging was :

« De bij artikel 3, § 4, 3°, voorgeschreven maatregel legt aan de vennoten van sommige categorieën van laboratoria buitensporige beperkingen op : hun vrijheid van vereniging wordt op een onevenredige manier aangetast door de algemeenheid van de verbodsbepalingen, zonder dat die maatregelen nodig zijn om het nagestreefde doel te bereiken ».

B.6.5. De tweede, artikel 3, § 2, tweede lid, luidde als volgt :

« Indien het laboratorium uitgebaat wordt overeenkomstig § 1, 2° of 4°, van dit artikel, moet elke persoon die er verstrekkingen van klinische biologie verricht vennoot zijn van de vennootschap die het uitbaat. »

B.6.6. Bij hetzelfde arrest nr. 23/89 stelde het Hof vast dat een andere bepaling - artikel 3, § 1, 4° - de vennoten, zaakvoerders of bestuurders van de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, vennootschappen onder firma en coöperatieve vennootschappen die een laboratorium exploiteren reeds ertoe verplichtte gemachtigd te zijn om prestaties van klinische biologie te verrichten, en vernietigde het artikel 3, § 2, tweede lid, om de volgende reden :

« Door daarenboven aan alle personen die in zulk laboratorium verstrekkingen van klinische biologie verrichten de verplichting op te leggen vennoot van de vennootschap te zijn, legt de wetgever zowel aan die vennootschappen als aan die personen een verplichting op die weliswaar verband houdt met het nagestreefde doel, maar toch onevenredig is ten aanzien van datzelfde doel doordat die bepaling de vrijheid van vereniging al te zeer aantast ».

B.6.7. Gelet op de vernietiging van die bepalingen en de motivering die ze verantwoordt, meende de wetgever ze te kunnen vervangen door de beperkte verbodsbepalingen van het nieuwe artikel 3, § 4, 3°. Nagegaan dient te worden of de nieuwe bepalingen niet door discriminaties blijven aangetast die een vernietiging verantwoorden.

B.6.8. Volgens de verzoekende partijen «leiden de bestreden verboden tot een overdreven beperking van het recht van vereniging ten aanzien van de vennoten en al degenen die prestaties van klinische biologie verrichten in een laboratorium dat geëxploiteerd wordt door een b.v.b.a., een v.o.f. of een c.v. ».

B.6.9. De verzoekende partijen doen opmerken dat geen van de bestreden verbodsbepalingen tot direct gevolg zal hebben dat het aantal tests of analyses vermindert, «de exploitatie van de nomenclatuur door te profiteren van de meest dure tests » wordt afgeremd of wordt verhinderd dat bepaald materiaal voor bloedafnames gratis ter beschikking wordt gesteld van de artsen.

Maar het blijkt niet dat de wetgever die onmiddellijke gevolgen op het oog heeft gehad toen hij de bestreden maatregelen aannam. De verbodsbepalingen zijn te verklaren door de zorg van de wetgever de ontwikkeling van de laboratoria voor klinische biologie af te remmen en inzonderheid banden te verbieden die kunnen bestaan met andere laboratoria of met activiteiten die verband houden met de exploitatie van een laboratorium. De bestreden maatregelen, zoals ze beperkt zijn in hun nieuwe formulering, staan in verband met het nagestreefde doel en kunnen niet als overdreven worden aangemerkt.

B.6.10. Het Hof merkt op dat volgens artikel 3, § 4, 1°, de daarin bedoelde vennootschappen enkel de exploitatie van een laboratorium als maatschappelijk doel mogen hebben, dat diezelfde bepaling hen slechts toestaat er één enkel te exploiteren, en dat artikel 3, § 7, ingevoerd bij artikel 10 van de programmawet van 6 juli 1989, bepaalt dat een laboratorium slechts op één plaats mag zijn gevestigd.

Artikel 3, § 4, 1°, was ingevoegd bij de programmawet van 30 december 1988. Het Hof heeft bij hetzelfde arrest nr. 23/89 het beroep verworpen in zoverre het gericht was tegen die bepaling omdat zij verband hield met het door de wetgever nagestreefde doel en geen verplichting oplegde

die onevenredig was met dat doel (B.2.10).

De wetgever heeft, door de in artikel 3, § 4, 3°, bedoelde personen te verbieden banden te hebben met andere vennootschappen waarvan het doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium, een maatregel genomen die de maatregelen die voorkomen in artikel 3, § 4, 1°, en in artikel 3, § 7, aanvult en versterkt.

De betekenis van die bepalingen zou aanzienlijk worden verminderd indien het mogelijk zou blijven deel te nemen aan de activiteit of in het kapitaal van verscheidene vennootschappen waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium.

B.6.11. Het tweede onderdeel van het middel is niet gegrond.

Ten aanzien van het derde onderdeel

B.7.1. Het derde onderdeel van het middel is gericht tegen hetzelfde artikel 3, § 4, 3°. De vennoten of degenen die prestaties verrichten in een laboratorium voor klinische biologie zouden het slachtoffer zijn van een onverantwoord verschil in behandeling in zoverre zij geen banden mogen hebben met een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium terwijl de vennootschappen zelf verbod krijgen banden te hebben met een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel de exploitatie is van een laboratorium voor klinische biologie. Het verbod dat de natuurlijke personen treft is dus ruimer dan het verbod waaraan de vennootschappen worden onderworpen.

B.7.2. Tussen de geadresseerden van de twee onderscheiden behandelingen bestaat een objectief verschil : de ene groep zijn rechtspersonen, de andere natuurlijke personen.

De vennootschappen worden reeds beperkt in hun activiteiten : zij mogen slechts een enkel laboratorium exploiteren en moeten die exploitatie als uitsluitend doel hebben (artikel 3, § 4, 1°). De wetgever vermocht redelijkerwijze ervan uit te gaan dat het voldoende was aan die beperkingen het verbod toe te voegen banden te hebben met een vennootschap met een identiek maatschappelijk doel. Daartegenover staat dat aangezien de natuurlijke personen niet reeds onder dergelijke

beperkingen vielen, het niet discriminerend was voor hen in een ruimer verbod te voorzien.

B.7.3. Weliswaar zou de behandeling van de natuurlijke personen op onevenredige wijze afwijken van de behandeling van de rechtspersonen indien, zoals de verzoekende partijen stellen, zou zijn beslist dat activiteiten «in verband met de uitbating van een laboratorium van klinische biologie » worden uitgeoefend door een bank, een informaticabedrijf, een handelaar in wat voor behoeften ook, een distributeur van frisdranken of van chemische producten.

Het begrip « rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de uitbating van een laboratorium van klinische biologie » is ruimer dan het begrip « rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel de uitbating is van een laboratorium van klinische biologie ». Het kan evenwel niet zo extensief worden genterpreteerd dat het elke rechtspersoon zou beogen die welke banden dan ook zou kunnen hebben, met name commerciële, met een dergelijk laboratorium. Het kan evenmin gelden voor het lidmaatschap van een beroepsorganisatie voor de behartiging van de belangen van de sector van de ambulante klinische biologie.

Doordat het betwiste begrip het toepassingsgebied vaststelt van een bepaling die afwijkt van de vrijheid van vereniging, kan het slechts strikt worden geïnterpreteerd. Het moet noodzakelijk een minder ruime draagwijdte hebben dan het begrip maatschappelijk doel « dat in verband staat met de geneeskunst » vermits dat verbod te algemeen werd bevonden bij het arrest nr. 23/89 en de wetgever verklaarde rekening te willen houden met het arrest van het Hof. Het kan slechts van toepassing zijn op de rechtspersonen die, op het vlak van de gezondheidszorg, activiteiten uitoefenen die rechtstreeks in verband staan met die van de laboratoria voor klinische biologie.

B.7.4. Aldus geïnterpreteerd roept de bestreden bepaling ten koste van de natuurlijke personen geen verschil in behandeling in het leven dat zo onevenredig is dat het discriminerend zou worden. Het derde onderdeel van het middel is niet gegrond.

Tweede middel

B.8.1. Het tweede middel is gericht tegen artikel 3, § 4, 2°, dat de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren verbiedt met andere vennootschappen die hetzelfde maatschappelijk doel hebben, de banden te hebben die in die bepaling, die reeds in B.5.1 werd geciteerd, werden beschreven.

Dergelijke verbodsbepalingen zouden inmengingen zijn in het beheer van de eigendom van de betrokken vennootschappen die verplicht worden onverwijld de participaties of de mandaten op te geven die zij in bepaalde vennootschappen zouden hebben.

B.8.2. Het Hof stelt vast dat de kosten van de analyses van klinische biologie, behoudens een remgeld, volkomen ten laste vallen van de gemeenschap. De eerbiediging van de eigendom van particulieren kan voor de Staat niet de verplichting met zich meebrengen eindeloos een sector te financieren met betrekking waartoe hij vaststelt dat de verrichte prestaties de te bevredigen behoeften overschrijden. Om de redenen die in B.4.3 zijn uiteengezet is het niet onredelijk ervan uit te gaan dat de banden tussen laboratoria, de participaties in dochtermaatschappijen, de gekruiste participaties tussen vennootschappen met hetzelfde maatschappelijk doel en de aanwezigheid van dezelfde rechtspersonen in verscheidene van die vennootschappen, factoren zijn die kunnen bijdragen tot de wildgroei van de laboratoria en daardoor tot de verhoging van de uitgaven voor klinische biologie. Hoe dwingend de bestreden bepalingen ook zijn, ze zijn niet onevenredig met het nagestreefde doel.

Het tweede middel is niet gegrond.

Derde middel

B.9.1. Het derde middel is gericht tegen artikel 3, § 4, 3°, dat de vennoten en de personen die prestaties van klinische biologie verrichten in een vennootschap die een laboratorium exploiteert verbiedt met een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de exploitatie van een laboratorium de banden te hebben die in deze, reeds in B.6.1 geciteerde bepaling beschreven werden.

De bestreden bepaling zou afbreuk doen zowel aan de vrijheid waarover de beoogde personen beschikken om vrij hun eigendom te beheren, als aan hun ondernemingsvrijheid of aan hun vrijheid om te werken.

B.9.2. Om de in B.6.8 tot B.6.11 en B.8.2 uiteengezette redenen staan dergelijke beperkingen in verband met het door de wetgever nagestreefde doel en zijn zij er niet onevenredig mee. De verbodsbepalingen zijn beperkt tot de participaties of de activiteiten die de beoogde personen zouden hebben in een vennootschap waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met dat van de vennootschap waarin zij werken. Een dergelijk verbod is niet algemeen en de wetgever vermocht redelijkerwijze ervan uit te gaan dat het de expansie van de laboratoria kon afremmen die hij, om de reeds uiteengezette redenen, als één van de oorzaken van de overconsumptie beschouwt.

Het derde middel is niet gegrond.

Vierde middel

B.10.1. Het vierde middel is gericht tegen artikel 3, § 4, 4°, dat bepaalt :

« De vennootschap, de vennoten en de personen die verstrekkingen van klinische biologie uitvoeren in het laboratorium uitgebaat door deze vennootschap moeten hun deelnemingen in andere rechtspersonen of vennootschappen mededelen, alsook hun hoedanigheid van orgaan, lid van een orgaan, vertegenwoordiger van een of meer vennoten, organen en leden van organen van deze rechtspersonen en vennootschappen.

De Koning zal, na advies van de Commissie klinische biologie ingesteld bij het Ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu bij het koninklijk besluit van 29 mei 1989 betreffende de erkenning

van de laboratoria van klinische biologie, de procedure van de mededeling bedoeld in het voorgaande lid vaststellen ».

Dergelijke verplichtingen zijn in overeenstemming met het doorzichtigheidsstreven van de wetgever. Toch zouden ze gezien kunnen worden als een inmenging in het recht op eerbiediging van het privé-leven, in zoverre zij een categorie van personen verplichten tot een mededeling van gegevens die verder gaat dan, enerzijds, die waarin het gemeen recht van de vennootschappen voorziet en, anderzijds, die waarin de niet bestreden bepaling van artikel 3, § 4, 9°, voorziet.

B.10.2. De mededelingsplicht die bij artikel 3, § 4, 4°, wordt opgelegd is evenwel verantwoord in zoverre zij in verband staat met de doelstellingen van de wet : het is mogelijk er volledig het doorzichtigheidsdoel mee te verwezenlijken dat door de wetgever wordt nagestreefd en ze is onontbeerlijk voor de controle van de verbodsbepalingen waarin 2° en 3° van hetzelfde artikel voorzien.

Het vierde middel is niet gegrond.

Vijfde middel

B.11.1. Het vijfde middel komt op tegen artikel 3, § 4, 1°, in zoverre die bepaling, sinds de wijziging ervan door de bestreden wet, de verplichting handhaaft voor de beoogde vennootschappen als maatschappelijk doel uitsluitend de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie te hebben maar aan die verplichting slechts die vennootschappen onderwerpt die beoogd worden in artikel 3, § 1, 4°. Die vennootschappen zijn die waarvan de vennoten, zaakvoerders of bestuurders uitsluitend personen zijn die gemachtigd zijn om prestaties van klinische biologie te verrichten, die feitelijk analyses verrichten in dat laboratorium en die geen voorschrijvende artsen zijn.

Een dergelijke beperking leidt ertoe dat de vennootschappen die een laboratorium voor klinische biologie exploiteren verschillend worden behandeld volgens het beroep van de personen die er vennoot, zaakvoerder of bestuurder van zijn : indien die personen niet het beroep van arts uitoefenen, worden de vennootschappen onderworpen aan de verplichting van slechts één

maatschappelijk doel; indien die personen artsen zijn, zijn de vennootschappen van die verplichting vrijgesteld.

De verzoekende partijen stellen dat die gunst die verleend wordt aan de vennootschappen van artsen des te minder verantwoord is daar de artsen door hun voorschrijfgedrag in staat zijn het aantal analyses te beïnvloeden en dus de overconsumptie te veroorzaken die de wetgever wil bestrijden.

B.11.2. Het door de verzoekende partijen aangeklaagde verschil in behandeling steunt op een objectief criterium : het beroep van de personen die het kapitaal bezitten of het beheer verzekeren van beide categorieën van vennootschappen.

B.11.3. Van de vennootschappen van artsen eisen dat zij als maatschappelijk doel uitsluitend de exploitatie van een laboratorium hebben, had tot gevolg dat werd belet dat die artsen in een vennootschap de andere aspecten van hun beroep uitoefenen vermits het hun eveneens verboden is vennoot of orgaan te zijn van « een andere rechtspersoon waarvan het maatschappelijk doel in verband staat met de uitbating van een laboratorium voor klinische biologie » (artikel 3, § 4, 3°). Een dergelijk verbod was onevenredig met het nagestreefde doel.

B.11.4. Weliswaar kunnen de artsen bijdragen tot een overconsumptie van de prestaties van klinische biologie door ten onrechte analyses voor te schrijven die zullen worden verricht door de vennootschappen waarin zij orgaan of vennoot zijn. Dat risico van overconsumptie wordt evenwel bestreden door twee maatregelen : enerzijds mogen in de vennootschappen van artsen de analyses slechts worden verricht voor hun patienten; anderzijds kunnen onterechte voorschriften de financiële aansprakelijkheid van de artsen met zich meebrengen, met toepassing van de maatregelen waarin de wet van 15 februari 1993 voorziet, waarvan de verzoekende partijen onderstrepen dat zij bijzonder doeltreffend zijn geweest.

B.11.5. Voorts heeft de bestreden vrijstelling slechts betrekking op de verplichting betreffende het maatschappelijk doel van de vennootschappen die een laboratorium exploiteren. De artsen die deel uitmaken van die vennootschappen, als vennoot of als beheerder, blijven immers, zoals vermeld in B.11.3, onderworpen aan de andere verbodsbepalingen waarin artikel 3, § 4, 3°, voorziet.

B.11.6. Gelet op al de voormelde bepalingen heeft de wetgever, door de vennootschappen van artsen van de verplichting vrij te stellen als doel uitsluitend de exploitatie van een laboratorium voor klinische biologie te hebben, die vennootschappen geen onverantwoord of overdreven voorrecht verleend.

Het vijfde middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 8 maart 1994.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

M. Melchior